

Ljubica Marjanovič Umek

Ljubljana

POMEN PERIODIKE ZA PREDŠOLSKO OTROKE

V predšolskem obdobju,¹ ki je obdobje hitrega in vsestranskega razvoja, nam tudi periodika nudi eno izmed pomembnih možnosti vplivanja na otrokov razvoj.

V mislih imamo periodiko, ki je po svoji vsebinski in oblikovni zasnovanosti blizu otroku in ki otroka postopoma uvaja iz sveta domišljije v svet realnosti.

V periodiki za predšolske otroke se prepletajo leposlovne in ožje vzgojno-izobraževalne vsebine, vse pa so bogato slikovno ilustrirane (ne redko so ilustracije v ospredju, kar je zelo pomembno za predšolskega otroka, ki se že zgoda nauči »brati«² slike).

Kaj periodika nudi predšolskemu otroku?

1. **Močno čustveno in estetsko ugodje.** To je tem večje, čim bolj pisatelju, pesniku, ilustratorju uspe, da se približa »specifičnostim otrokovega sveta«³ — gre za specifičnosti v otrokovem razumevanju in razlagi sveta (animizem, artifizializem, finalizem...), v njegovem čustvovanju in doživljanju (intenzivna čustva, neposredno izražanje čustev).

2. Nudi mu različne spodbude na **kognitivnem področju**:

— Otrok spoznava (gre za tako imenovane fizične izkušnje); spoznava ljudi in medsebojne odnose med njimi; različne bolj kompleksne situacije (delo v tovarni, življenje na kmetiji...).

— Oblikuje prve pojme oziroma funkcionalne ekvivalente pojmov (pojem količine, velikosti, prostora, časa...), ko sam rešuje različne naloge oziroma igrice in pri tem aktivira svoje perceptive, motorične in intelektualne sposobnosti.

— Ob poslušanju ali branju teksta ter opazovanju in opisovanju slik si otrok bogati besedni zaklad, nauči pa se tudi lepega in pravilnega izražanja.

— Otrok ima veliko možnosti za sproščanje lastne domišljije (pravljici junaki, različne nelogične povezave, nemogoče stvari).

3. V različnih **socialnih situacijah** pa se otrok »uči«, kako reševati številne vsakdanje konflikte, konflikte, ki nastanejo med sovrstniki, pa tudi med odraslimi in otroki.

¹ Besedilo je bilo prebrano na pogovoru *Mladinski tisk danes, njegova vloga in pomen*, ki je potekal v Pionirski knjižnici v Ljubljani 10. aprila 1985.

Otrok se identificira z različnimi junaki (glede na svoje trenutne potrebe in želje) in jih posnema. Prav identifikacija in imitacija pa sta pomembni komponenti socialnega in osebnostnega razvoja.

Ker govorimo o periodiki za predšolske otroke, je prav, da posebej spregovorimo o tem, kako predšolski otrok razume in »bere« ilustracije.

Sprva gre zgolj za prepoznavanje predmetov oziroma stvari na slikah (perceptivna rekognicija), kar se kaže v govoru kot naštevanje (npr. jabolko, medvedek, copati...). Ta prva razvojna stopnja je značilna za otroke, stare eno ali dve leti.

Sledi stopnja nepopolnega opisa slike — otroci že opazijo odnose med predmeti oziroma stvarmi na sliki, vendar le med nekaterimi. Gre za izrazito statični opis slike, ko na primer pripovedujejo: »avto na cesti«, »mama in otrok«. Ta stopnja je najbolj tipična za otroke, stare od dveh do štirih let.

Otrok postopoma (nekateri nekoliko prej, drugi nekoliko kasneje — odvisno tudi od spodbud v okolju) prehaja na naslednjo stopnjo, to je »branje« slike, ki se spremeni v aktivno dogajanje. Otrok pove več, kot je neposredno razvidno iz slike, opazi vse odnose na sliki in išče tudi nekatere vzroke in posledice, na primer: »Mačka čaka miško in jo hoče pojesti«, »Fantek se smeje, ker je vesel«. Večina otrok, starih štiri leta do šest let, doseže to stopnjo razumevanja in izražanja ob sliki.

Sledi stopnja, ki je za večino predšolskih otrok že prezahtevna, to je povezovanje več slik in pripovedovanje zgodbe. Pogoj za to stopnjo je popolnoma osvojena prejšnja stopnja, saj mora otrok vsako sliko »prebrati« kot aktivno dogajanje, nato pa vse to integrirati in logično uskladiti. Seveda gre tudi tu za postopnost, otrok bo hitreje in lažje »prebral« in povezal dve do tri slike kakor pa pet ali deset slik.

Za ilustracijo naj navedemo nekaj »pripovedi«, ki so jih ob eni izmed slik v slikanici *Pajacek in punčka*² povedali različno stari otroci. Matej, 2;3 let: »Je punčka, pa stol, čevlji, copati, ima kapo.« Ana, 3;6 let: »Punčka ima dolge lase, pa lepo oblekco. Tale škratek pometa. To so pa krožniki in skodelice. Kuhar ima v roki kuhalnico.« Tina, 6;0 let: »Kuhar je prinesel punčki smetano, ker je zelo lačna. Punčka rada je smetano, jaz tudi. Vsi pajaci so pri punčki, jo imajo radi. Punčka jih gleda, kaj delajo. Ta pajac ima veliko kapo, pa metlo. Pometa, je vse smeti stresel. Ta pa čisti čevlje. Najlepši so za punčko, da bo šel z njo na sprehod.«

Govorili smo o razvojnem zaporedju, ki pa ga ne bi smeli preozko interpretirati. Način, kako otrok »bere« slike, ni odvisen le od njegove starosti, zelo pomembno je tudi okolje, v katerem otrok živi, ter količina in kvaliteta spodbud, ki jih dobi v tem okolju. Tudi slogovno različnih slik (realističnih, simboličnih) otrok ne »bere« enako. Rezultati raziskav kažejo, da predšolski otroci dosežejo višjo stopnjo razumevanja in izražanja ob realističnih kakor pa ob simboličnih slikanicah.

² Kajetan Kovič: *Pajacek in punčka*. Ilustrirala Jelka Reichman. Ljubljana, Mladinska knjiga 1984 (Velike slikanice). Objavljena ilustracija je s str. (12—13).

Zusammenfassung

BEDEUTUNG DER PERIODIK FÜR KINDER IN DER VORSCHULISCHEN ERZIEHUNG

Die Autorin stellt fest, was die Periodik den Kindern in der vorschulischen Erziehung bietet: ein starkes seelisches und ästhetisches Wohlfühlen, verschiedene Anregungen im kognitiven Bereich, mit der Möglichkeit einer Identifikation und Imitation auch Anregungen in der Sozialisierung und in der Entwicklung der Persönlichkeit. Weiter macht die Autorin darauf aufmerksam, wie das Kind stufenweise die Illustrationen aufnimmt, versteht und »liest«.